روزنامه صبح ایران
وطن امروز
VATANEMROOZ.IR

دوشنبه | ۱۳شهریور ۱۴۰۲ | ۱۸صفر ۱۴۴۵ | ٤سپتامبر ۲۰۲۳ | سال پانزدهم | شماره ۳۸٤۹ | ۸ صفحه | ۳۰۰۰ تومان

| ۱۱۸٤سال و۳۳٤ روز گذشت |

VATAN-E-EMROOZ | VOL.15 | NO.3849 | MON.SEP.04, 2023 | ISSN:2008-2886

ادامه جنگ داخلی در سرزمین‌های اشغالی
سرپرست پلیس تل‌آویو: برای این حجم از درگیری با معترضان آفریقایی آماده نبودیم

کمدی اسرائیل

صفحه ۷

بزرگداشت شهید رئیسعلی دلواری و قهرمانان تنگستانی

سینما دلتنگ دلیران تنگستان

صفحه ۸

بلیت مدیترانه

صفحه ۳

جزئیات راه‌آهن شلمچه-بصره

از سرمایه‌گذاری ۲۰۰ میلیون دلاری عراق تا ساخت پل متحرک توسط ایران روی اروند

عکس: علی معرف/ایرنا

تیترهای امروز

امیرعبداللهیان در دیدار وزیر خارجه ترکیه: انسداد مسیرهای ترانزیتی را قبول نمی‌کنیم

قابل توجه هاکان

■ هاکان فیدان: رئیسی در همین چند روز به ترکیه سفر خواهد کرد

صفحه ۷

ارائه جزئیات جدید از کشف خرابکاری موساد در وزارت دفاع

۹ سال زیر رصد

■ سردار فرحی: ماجرای شروع این خرابکاری به سال ۹۳ بازمی‌گردد

صفحه ۲

دیدار سه‌جانبه سیدحسن نصرالله، زیاد نخاله و صالح العاروری در پاسخ به تهدید اخیر نتانیاهو

پیام معنادار از بیروت

صفحه ۷

گفت‌وگوی «وطن امروز» با رئیس مرکز ملی خشکسالی و مدیریت بحران سازمان هواشناسی

پاییز پربارش با ال‌نینو

■ احد وظیفه: با فعال شدن پدیده ال‌نینو بارش‌ها از پاییز نرمال و فرانرمال می‌شود

صفحه ۴

نگاه

شکست سیاست یک بام و دو هوای واشنگتن در پکن

بایدن این کاره نیست!

حنیف غفاری: سفر وزیر بازرگانی دولت بایدن به چین و دیدار وی با رهبران و مقامات ارشد سیاسی-اقتصادی پکن، نقطه آشکارساز سیاست چماق و هویج آمریکایی‌ها در مواجهه با چینی‌ها محسوب می‌شود. جینا ریموندو، وزیر بازرگانی آمریکا در سفر خود به چین خواستار روابط تجاری «باثبات» شد. این در حالی است که تنش‌ها بین ۲ کشور روزبه‌روز تحت تاثیر مداخله‌گرایی واشنگتن در تبت، تایوان، هنگ‌کنگ، دریای چین جنوبی و شبه‌جزیره کره در حال افزایش است. درست در بحبوحه سفر وزیر بازرگانی آمریکا به پکن، شاهد مانور هسته‌ای بی‌سابقه کره‌شمالی در پاسخ به مانور نظامی مشترک واشنگتن-سئول بودیم. سطح تنش‌ها به گونه‌ای در شرق آسیا افزایش یافته که بسیاری از تحلیلگران، احتمال وقوع جنگ میان چین و تایوان را دیگر ضعیف ارزیابی نمی‌کنند و صرفا درباره نحوه و زمان وقوع آن با یکدیگر اختلاف دارند!

خلق تنش‌های عمیق در شرق آسیا از یک سو و اعزام وزرای کابینه بایدن برای مدیریت تنش‌های خلق‌شده، مصداقی از یک سیاست خارجی هوشمندانه نیست. در این معادله نمی‌توان به آمار و ارقامی مانند تجارت ۷۰۰ میلیارد دلاری مشترک آمریکا و چین دل خوش کرد، زیرا مستندات منتشرشده از سوی نهادهای اقتصادی و گمرکی آمریکا نشان می‌دهد ۳۷۰ میلیارد دلار کسری تجاری این کشور (از مجموع ۵۶۰ میلیارد دلار کسری تجاری کلی) مربوط به کاهش صادرات و در مقابل، افزایش واردات از چین است.

وزیر بازرگانی آمریکا، چهارمین مقام ارشد این کشور است که در ۳ ماه اخیر به پکن سفر کرده است. بایدن و دموکرات‌ها قصد دارند به رقبای جمهوری‌خواه و حتی افکار عمومی آمریکا تضمین دهند خلق تنش‌های اخیر میان واشنگتن و پکن، در سایه نوعی مدیریت میدانی و روانی در حال انجام است و قرار نیست کنترل منازعه از دست کاخ سفید خارج شود. با همه این اوصاف استراتژی «نه جنگ نه صلح» یا همان سیاست یک بام و ۲ هوای آمریکا در قبال چینی‌ها، اضلاع و مولفه‌های پیچیده‌ای دارد که چینش آن حداقل کار جو بایدن و آنتونی بلینکن نیست! عوامل محیطی و چارچوب‌های فرامتنی به اندازه‌ای بر روابط واشنگتن - پکن سایه افکنده که منجر به افزایش وزن اختلافات در برابر نقاط اشتراک طرفین شده است. به عنوان مثال، اصلی‌ترین موضوع مذاکرات وزیر بازرگانی آمریکا در پکن، بازتعریف مناسبات اقتصادی باثبات با چینی‌ها نیست، بلکه طرفین قطعا بر سر جنگ سایبری و فناوری گسترده‌ای که طی سال‌های اخیر علیه زیرساخت‌های امنیتی و تجاری یکدیگر راه انداخته‌اند وارد مجادله خواهند شد.

ادامه در صفحه ۶

ضرورت ایجاد نهاد تنظیم‌گر بخشی در حوزه صنعت پتروشیمی

یادداشت

زینب قیصری*: در کشور ما به عنوان دومین دارنده ذخایر و سومین تولیدکننده گاز طبیعی جهان، نصف گاز استخراجی در بخش خانگی، تجاری و صنایع غیرعمده و ۲۰ درصد در صنایع فولاد، سیمان و پتروشیمی مصرف می‌شود و مطابق ترازنامه هیدروکربوری سال ۱۳۹۹، ۹/۸ درصد آن به بخش توسعه صنعت پتروشیمی اختصاص یافته است؛ در حالی که در کشورهای پیشرفته، بیشترین مصرف گاز به صنایع عمده و نیروگاه‌ها تعلق دارد. در چنین شرایطی و در مقطعی که کشور نیازمند درآمدهای ارزی است، صنعت پتروشیمی ایران، به عنوان یکی از اصلی‌ترین بازیگران اکوسیستم اقتصادی کشور بیش از ۳ ماه متاثر از تغییر سیاست‌های قیمت‌گذاری خوراک شده و نهایتا روز شنبه اعلام شد هیات‌وزیران مصوبه قبلی خود را اصلاح کرده و مقرر شده تا پایان برنامه هفتم نرخ خوراک پتروشیمی‌ها بر اساس فرمول محاسبه شود.

هم‌اکنون صنعت پتروشیمی ایران، سالانه از طریق صادرات محصولات خود ۲۶ میلیارد دلار ارز وارد کشور می‌کند. آیا تامین منابع تبصره ۱۴ از طریق افزایش نرخ خوراک و سوخت پتروشیمی‌ها تصمیم درستی بود؟ یکی از وظایف دولت در مقام حکمران استفاده درست از ابزارهای حکمرانانه در همراستا کردن منافع ملی و بنگاهی است و خوراک پتروشیمی‌ها یکی از این ابزارهاست که باید به درستی و در جهت اعتلای صنعت از آن استفاده شود.

امروز صنعت پتروشیمی تحت تاثیر تحریم‌ها با ریسک سرمایه‌گذاری، هزینه بالای تهیه و نگهداری کالا و قطعات مورد نیاز دست و پنجه نرم می‌کند. تعیین نرخ مناسب برای خوراک گاز پتروشیمی‌ها و اطمینان از تامین خوراک پایدار، فاکتور مهمی در حمایت از این صنعت مادر و جذب سرمایه‌گذاران است.

در حال حاضر هزینه خوراک و یوتیلیتی ۸۰درصد بهای تمام‌شده محصولات پتروشیمی را به خود اختصاص می‌دهد. تغییر و تحولات زیاد در نرخ خوراک باعث شده هلدینگ‌های صنعت پتروشیمی دید کوتاه‌مدت پیدا کنند و برنامه‌پذیر کردن ۵ ساله ۲ فاکتورخوراک و سوخت، راهبردی مناسب برای ترسیم آینده‌ای روشن برای این صنعت خواهد بود. دولت در حالی مصوبه نرخ خوراک و سوخت پتروشیمی‌ها را اصلاح کرد و به مصوبه سال ۱۳۹۴ با سقف قیمت گاز صادراتی بازگرداند که این موضوع چند ماه حاشیه‌های زیادی برای دولت و پتروشیمی‌ها ایجاد کرد.

بهمن ۹۴ وزیر وقت نفت، فرمول پایه محاسبه قیمت گاز سبک و شیرین تحویلی از شبکه سراسری گاز به عنوان خوراک واحدهای پتروشیمیایی برای بازه زمانی ۱۴۰۵-۱۳۹۵ را ابلاغ کرد. در این فرمول، سهم معدل وزنی قیمت مصارف داخلی گاز طبیعی، صادراتی و وارداتی ۵۰ درصد، سهم هاب‌های اروپایی ۲۵ درصد و سهم هاب‌های آمریکای شمالی نیز ۲۵ درصد در نظر گرفته شده است. با شدت گرفتن تنش‌های سیاسی بین روسیه و اوکراین از نیمه دوم ۱۴۰۰ و کاهش دسترسی کشورهای اروپایی به گاز روسیه، قیمت گاز در هاب‌های اروپایی به شدت افزایش یافت؛ به‌طوری که قیمت گاز در این هاب‌ها تا ۵ برابر قیمت نفت یعنی ۶۰۰ دلار به ازای گاز معادل یک بشکه نفت بالا رفت.

اعمال این افزایش ناگهانی قیمت در فرمول قیمت خوراک پتروشیمی‌ها که یک‌چهارم وزن قیمتی آن را قیمت هاب اروپا تشکیل می‌دهد، باعث گران شدن قیمت خوراک پتروشیمی‌ها در کشور شد. قطعا در آن مقطع اعمال سقف قیمتی ۵۰۰۰ تومان به ازای هر مترمکعب گاز خوراک تصمیم درستی در پاسخ به هیجانات بازار بود و رویکرد اعلام سقف قیمتی برای خوراک در سال ۱۴۰۱ نیز ادامه یافت. در لایحه پیشنهادی دولت برای بودجه سال ۱۴۰۲ نرخ ۷۰۰۰ تومان برای هر مترمکعب گاز طبیعی خوراکی و ۴۰۰۰ تومان برای هر مترمکعب سوخت تعیین شد که با احتساب ۱۵ درصد مالیات بر ارزش افزوده برای خوراک و سوخت و ۱۰ درصد عوارض گازرسانی روستایی فقط برای سوخت، حداقل بهای تمام‌شده هر متر مکعب گاز خوراک و سوخت برای واحدهای پتروشیمی به ترتیب به ۸۰۵۰ و ۵۰۰۰ تومان رسید. این قیمت‌ها با احتساب نرخ دلار در بازار مبادله ۳۷۵۰۰ تومان، به ترتیب معادل ۲۱،۵ و ۱۳،۳ سنت در هر متر مکعب بود که در تمام کشورهای منطقه و رقیب بی‌سابقه است. با واگذاری تعیین قیمت خوراک به دولت در برنامه بودجه، در جلسه هیات وزیران در اردیبهشت ۱۴۰۲، نرخ خوراک گاز پتروشیمی‌ها برای سال ۱۴۰۲ مبلغ ۷۰۰۰ تومان به تصویب رسید.

همان‌طور که گفته شد قیمت خوراک و یوتیلیتی ۸۰ درصد هزینه‌های تمام‌شده محصولات پتروشیمی را تشکیل می‌دهد و اساسا ثابت کردن این عدد به عنوان مهم‌ترین متغیر اقتصادی در صنعت پتروشیمی، بدون توجه به قیمت اوره و متانول در بازارهای جهانی، اقتصاد و سودآوری پتروشیمی‌ها را به مخاطره می‌اندازد و عملا امکان تطبیق اقتصاد شرکت‌های پتروشیمی با متغیرها و مؤلفه‌های غیرقابل پیش‌بینی اقتصادی در طول یک دوره یک ساله وجود نخواهد داشت. از آن جا که هرچند به اشتباه، قیمت گاز سوخت همه صنایع کشور به قیمت گاز خوراک پتروشیمی وابسته شده، دامنه این عدم انطباق، اقتصاد همه صنایع کشور را در بر خواهد گرفت. با تثبیت این رویه و غیرقابل پیش‌بینی شدن قیمت خوراک در سال‌های آینده، جذابیت سرمایه‌گذاری در صنعت پتروشیمی بشدت کاهش می‌یابد.

با پارادیم قیمت ثابت، قیمت گاز طبیعی سوخت ۱۰۰ درصد و قیمت گاز طبیعی خوراک ۴۰ درصد نسبت به سال گذشته افزایش می‌یابد. بیش از ۶۶ مجتمع پتروشیمی از افزایش قیمت سوخت و ۱۵ شرکت پتروشیمی از افزایش قیمت گاز طبیعی خوراک متاثر می‌شوند و قیمت تمام‌شده تمام محصولات پتروشیمی افزایش خواهد یافت. بالا رفتن قیمت محصولات پتروشیمی ایران همزمان با روند کاهشی قیمت گاز طبیعی در بازارهای هنری‌هاب ایالات متحده، آلبرتا کانادا، تی‌تی‌اف هلند و ان‌بی‌پی انگلستان شاهدی بر نادرستی رویکرد قیمت ثابت خوراک است.

استفاده از یک فرمول کارآمد برای تعیین قیمت خوراک گاز طبیعی واحدهای پتروشیمی به جای فرمول فعلی بهترین راهکار است. باید توجه داشت می‌توان با کم کردن درصد وزنی گاز هاب‌های اروپا که تولیدکننده گاز نیست و تجارت گاز در کشورهای این قاره متأثر از هزینه‌های انتقال گاز و مؤلفه‌های سیاسی است، در فرمول مذکور به رویکرد منطقی‌تری دست یافت.

همچنین پیشنهاد می‌شود قیمت گاز سوخت شرکت‌های پتروشیمی معادل ۳۰ درصد قیمت گاز طبیعی خوراک در نظر گرفته شود. از آنجا که نرخ ارز مبنای محاسبه قیمت محصولات پتروشیمی ۲۸۵۰۰ تومان تعیین شده است، تقاضای کاذب برای فروش داخلی محصولات پتروشیمی و سوداگری این محصولات ایجاد شده و از ظرفیت ارزآوری شرکت‌های پتروشیمی کاسته است. با تغییر این نرخ به میانگین نرخ مرکز مبادله ارز، قیمت محصولات و خوراک‌های پتروشیمی واقعی‌تر خواهد شد و همچنین باعث افزایش منابع تبصره ۱۴ حداقل به میزان ۱۷۰ همت در سال ۱۴۰۲ می‌شود.

سالانه حدود ۱۵ میلیارد دلار انواع خوراک‌های مایع و گاز اتان با نرخ پایه دلاری به شرکت‌های پتروشیمی تحویل می‌شود و با احتساب نرخ میانگین ارز ۴۰ هزار تومان در سال ۱۴۰۲، حداقل منابع قابل حصول از محل اصلاح نرخ ارز مبنای محاسبه قیمت خوراک‌های پتروشیمی در سال ۱۴۰۲ بالغ بر ۱۷۰ همت خواهد بود. علاوه بر منابعی که با اصلاح نرخ ارز مبنای محاسبه قیمت محصولات و خوراک واحدهای پتروشیمی برای وزارت نفت می‌شود، منابع قابل توجهی نیز از محل اصلاح قیمت ارز در فرآورده‌های ویژه پالایشگاهی و خوراک نفت معادل آن ایجاد خواهد شد. تعیین نرخ ارز ۲۸۵۰۰ تومان برای محاسبه قیمت خوراک شرکت‌های پتروشیمی در پی تعیین همین نرخ برای محاسبه قیمت پایه محصولات پتروشیمی در بورس کالا بوده است که با هدف جلوگیری از افزایش قیمت محصولات پتروشیمی در زنجیره ارزش و صنایع تکمیلی انجام شده اما بررسی‌ها نشان می‌دهد به‌رغم اجرای نرخ تسعیر ارز ۲۸۵۰۰ تومانی در محاسبه قیمت محصولات پتروشیمی در بورس کالا، میانگین موزون قیمت واقعی ارز در معاملات پلیمری در ۱۲ هفته منتهی به ۲ تیر ۱۴۰۲ بین ۳۴ هزار تا ۳۸ هزار تومان بوده و این به آن معناست که اجرای سیاست تعیین قیمت پایه محصولات پتروشیمی با نرخ ارز ۲۸۵۰۰ تومان نه تنها منجر به کاهش قیمت واقعی ارز در بازار محصولات پلیمری نشد بلکه دولت نیز به دلیل اجرای این سیاست، منابع مالی قابل توجهی را از دست داد.

لازم به ذکر است می‌توان اهدای هر گونه تخفیف در نرخ خوراک گاز پتروشیمی‌ها را به توسعه زنجیره پایین‌دستی توسط پتروشیمی‌ها منوط کرد؛ هدف از این تخفیف ممانعت از خام‌فروشی گاز و صادرات محصولات مورد نیاز صنایع پایین‌دستی است. در این مدل، به عنوان مثال می‌توان سقف قیمتی را همان ۷ هزار تومان در نظر گرفت اما به شرط تعریف و پیشرفت پروژه‌های توسعه صنایع تکمیلی، خوراک گاز را با سقف ۵ هزار تومان دریافت کرد و در صورت عدم ایجاد پروژه‌های توسعه‌ای در یک بازه زمانی حدودا ۲ ساله، مابه‌التفاوت اعمال شود. با این روش تمرکز پتروشیمی‌ها به سمت طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی و فناوری‌های نوین و نوظهور در این صنعت خواهد رفت و از سوی دیگر نیز پتروشیمی‌ها را ملزم به تخصیص سود انباشته در طرح‌های توسعه‌ای خواهد کرد.

کلام آخر اینکه مقررات باید به گونه‌ای در این صنعت تنظیم شود که با توجه به شرایط اقتصادی حاکم بر این حوزه و شرایط بازارهای بین‌المللی نفت، گاز و پتروشیمی، حداکثر امکان پیش‌بینی مولفه‌های تنظیمی برای فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران فراهم شود. آنچه این چند ماه در صنعت پتروشیمی تجربه شد، ضرورت ایجاد تنظیم‌گر بخشی بین نهاد حاکمیتی و شرکت‌های خصوصی را آشکارتر کرد. بازار خوراک و سوخت صنایع یکی از مزیت‌های اقتصادی کشور است که توسعه سرمایه‌گذاری در پتروشیمی را نیازمند ایجاد نهاد رگولاتوری با اختیارات لازم و استقلال به منظور جلوگیری از تحمیل انحصارات و تسهیل رقابت در بازار می‌کند. جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی از طریق ساز و کار جذاب، تعیین تعرفه‌ها، قیمت‌ها، کیفیت و کمیت، تبیین وظایف تمام ذی‌نفعان، دستورالعمل‌ها و شیوه‌های دسترسی به محصولات و خدمات انحصاری و بدون تبعیض در زنجیره صنعت پتروشیمی بخشی از وظایف تنظیم‌گر است.

* کارشناس ارشد انرژی

در شبکه‌های اجتماعی
@vatanemrooz